

Restauració del patriotisme

“I si la pàtria és l’espai substancial de la responsabilitat civil i política, si el patriotisme –ara reivindicat i restaurat– ha de ser sobretot una responsabilitat moral comuna i compartida, benvingudes sien aquestes antigues novetats.”

M’ha arribat a les mans un llibre de títol suggerent, *Per amore della patria*, l’autor del qual és professor d’història de la filosofia a Ferrara. Potser en un futur pròxim formarà part, traduït, d’una col·lecció nova de l’editorial Afers, de Catarroja. I abans de continuar: aquesta editorial i la revista del mateix nom, *Afers, fulls de recerca i pensament*, que dirigeix Manuel Ardit i anima Vicent S. Olmos, constitueixen una de les aventures intel·lectuals més interessants del nostre país: una demostració que (fora de l’administració acadèmica, i fora de les capitals) es poden fer coses molt serioses quan algú s’ho proposa molt seriosament. I quan té el patriotisme com a motor del seu propòsit.

Parlant de patriotisme, i d’amor a la pàtria, la història moderna i contemporània té, dissortadament, una tradició terminològica confusa, i difícilment podem fer-hi res. Pàtria i nació, patriotisme i nacionalisme, han estat termes usats i abusats, confosos i confusos, barrejats i emprats sense distincions, i això no veig quina solució pugui tenir, a hores d’ara, si no és prendre-ho amb paciència i, en tot cas, avisar abans de gastar-los. I sobretot donar-los algun contingut positiu, constructiu i civil. El llibre del professor de Ferrara porta com a subtítol “*Patriotismo e nazionalismo nella storia*”, i simplifica la qüestió d’una manera perfectament filosòfica: la simplifica fent definicions a priori, afirmant què és bo i què és dolent, i aplicant després les definicions i afirmacions elegides. De manera que el *patriotisme* és una virtut útil i necessària, i *nacionalisme* és un vici nefast i destructiu. La pàtria és cosa cívica i admirable, la *res publica*, la comunitat de ciutadans iguals i lliures, i la nació és un monstre intolerant, homogeni, excloent i tancat. Em sembla molt bé fer les distincions que cal entre els aspectes positius i negatius del mateix fenomen (perquè el fenomen és el mateix, amb la doble cara que tenen sempre els processos històrics, els sistemes socials, i la vida mateixa dels pobles i societats), però és ingenu pensar que per atribuir noms diferents la realitat històrica i present, i la futura, seran també diferents.

El professor Maurizio Viroli, doncs, omple el llibre de citacions, reflexions i sermons morals per afirmar que la gent d’esquerra, marxistes o no, els progressistes i els liberals en el bon sentit de la paraula, han fet mal fet d’oblidar el patriotisme. Que el patriotisme era el sentit cívic i l’amor a la llibertat, la pàtria era la república, i tot això ho hem deixat en mans de la dreta, que era nacionalista, retrògrada, ètnica i cavernària. I que per culpa d’això la dreta ha arribat a destruir les pàtries confonent-les intolerablement amb les nacions, i ha desacreditat el patriotisme posant-lo en el mateix cabàs que el nacionalisme. No ho tinc tan clar: els nacionalismes europeus, des de bon principi, han emprat el llenguatge del patriotisme, i viceversa, i no veig com la terminologia pugui alterar retrospectivament la història. Els cubans revolucionaris cantaven “*Patria o muerte es mi destino*”, que són paraules dignes de l’Himno de la Legió, però també l’educació franquista parlava molt més de la *patria* que de la *nación*. I si és veritat que el bàndol feixista es deia “*nacional*”, també a les casernes de la Guàrdia Civil posa “*Todo por la patria*” i no “*Todo por la nación*”. Al segle passat, els carlistes lluitaven “*por Dios, la Patria y el Rey*” i els “liberals” es deien alhora “patriotes” i “nacionals”. Tampoc no són tan diferents els “*morts pour la patrie*” de qualsevol poblet francès, dels “*caídos por la patria*”, dels monuments espanyols. O de qualsevol altra pàtria o nació.

Si una certa esquerra intel·lectual deixà en mans de la dreta l’amor de la pàtria i la dignitat del patriotisme, és perquè també havia deixat en les mateixes mans la nació, la nacionalitat i el nacionalisme. I si la pàtria és l’espai substancial de la responsabilitat civil i política, si el patriotisme –ara reivindicat i restaurat– ha de ser sobretot una responsabilitat moral comuna i compartida, benvingudes sien aquestes antigues novetats: ací, els qui ens diem, o ens diuen, aproximadament nacionalistes (“nacionalistes catalans”, “valencians nacionalistes”...) fa ja molts anys que pensem i practiquem exactament això. Si el patriotisme és –i sí que ho és– “*l’amore della libertà comune*”, demanem ser comptats en la nova nòmina dels patriotes. Es a dir, en la nòmina dels “*buoni cittadini*”, que és més curta que no sembla.